

תפקידו ואחריותו המקצועית של רואה החשבון

מאת

יחיאל רוזנטראוב - יועץ ביטוח

מבוא

מעורבותו של רואה החשבון בחיים הכלכליים והעסקיים חרגה כבר מזמן מהתחום של ביקורת חשבוניות החברות והתייחסות רק לדו"ח השנתי או טיפול בדוחות לשלטונות המס, על אף מקומם הנכבד של תחומים אלו. כיום, כמעט לכל עסקה כלכלית רצינית קודמת בדיקה מקיפה של צוותי וגדודי רואי חשבון מצג כל אחד מהמעורבים או המעוניינים בעסקה. בדיקה שעל פיה מתקבלות החלטות בסופו של דבר האם להיכנס לאותה עסקה, מהם התנאים ומהו המחיר שיש לשלם או לדרוש. עסקאות מורכבות הבנויות על מרכיב רציני של תכנון מס מתקיימות או נופלות על פי חוות דעתם של רואי החשבון. תשקיף לברה לא יבוא לעולם ללא מעורבותו ומבלי שיקבל את אישורו וחתמתו של רואה החשבון.

אנשי העסקים למדו שבנוסף לחוש עסקי מפותח, כדאי מאד גם לבצע בדיקות כלכליות לפני שנכנסים להתחייבויות רציניות.

מעמדם ותחומי אחריותם של רואי החשבון בכלכלה המודרנית הולכים ומתרחבים ככל שהעסקים מורכבים יותר ומעורבים בהם כספים כבדים. על כן, רואה החשבון חייב לכלכל צעדיו בזהירות, לבדוק עצמו בשבע עיניים, לבחון את ממצאיו, ניתוחיו, מסקנותיו, החלטותיו, את התשובות והפתרונות שהוא מציע. לא אחת נאלץ רואה החשבון להלך על חבל דק, לפעול גם בתחום האפור של נתונים ובכל זאת לקבל החלטות נכונות. כה רב המשקל שנותנים אנשי העסקים לבדיקות וחוות הדעת של רואי החשבון וציפיותיהם ממנו, עד כדי שלעיתים כשנכשלת העסקה מחפשים את הסיבה הישירה לכישלון בפגם או ברשלנות מצדם של רואי החשבון שבדקו את נתוני העסקה לפני ביצועה, גם כאשר הקשר בין חוות דעתם של רואי החשבון לאותו כישלון רופף ביותר או בכלל לא קיים.

תוצאות פעולותיו של רואה החשבון עומדות למבחן מול המציאות הכלכלית - עסקית, ולא אחת כאשר בדיקותיו, ממצאיו, חוות דעת שנתן, אינן עומדות במבחן המציאות זמן לא רב לאחר מכן, מוצא עצמו רואה החשבון חשוף יחד עם מנהלי החברה לתביעות משפטיות בגין רשלנות מקצועית.

מאמר זה בוחן את מכלול תפקידיו של רואה החשבון בעולם העסקים המודרני, דרישות החוק כלפיו, אחריותו המקצועית, היקף חשיפתו במתן חוות דעת וניירות אחרים, עמדת המשפט ובתי המשפט לעניין היקף אחריותו במישור האזרחי, תוך הסתמכות על תקדימים, החלטות ופסקי דין של בתי משפט בעולם. יעשה ניסיון לבחון גם את ההתפתחותיות הצפויות בעתיד בקשר להיקף אחריותם המקצועית של רואי החשבון בהתייחס לחוות דעת במיוחד כלפי צדדים שלישיים לאור המציאות העסקית, כן יסקור מאמר זה את הביטוח המקצועי הנדרש על מנת לתת מענה ולהגן על רואה החשבון מפני תביעות רשלנות כלפיו בפעילותו המקצועית.

עולם העסקים בו פועל רואה החשבון

יש הרואים ברואה החשבון כמעין נאמן כלפי ציבור המשקיעים בכל הקשור לביקורת וחוות דעתו על הדוחות הכספיים המאושרים על ידו. על כן מצפים ממנו כי יהיה בעל יכולת עמידה בלחצי ההנהלה להראות דוחות "חיוביים" "טובים יותר" ואף במקרים בעיתיים "ליפות אותם".

הבעיה היא שאותה חוות דעת אמורה לשקף את דרך ניהול החברה, להבדיל מהתערבות רואה החשבון בניהול עסקי החברה. אלא שיש הרואים באותה חוות דעת - כאשר הדברים אינם הולכים על מי מנוחות - התערבות של רואה החשבון בניהול העתידי של עסקי החברה.

לעיתים הטיעון המרכזי של ההנהלה הוא שהצגת הבעיה בכל חריפותה בחוות דעתו של רואה החשבון רק תחריף את המצב ותאלץ את החברה לשלם מחיר יקר יותר עבור אמצעי המימון שיעמדו לרשותה ולעיתים אותה חוות דעת יכולה לחרוץ את עתידה של חברה הנמצאת בקשיים. לעיתים אותם קשיים הם זמניים ופעולה שקטה ושקולה של המנהלים או בעלי מניות השליטה בטיפול בבעיה ביעילות יכולה לשפר את המצב ולהחזיר את החברה לפסי רווחיות תוך זמן קצר. לעומת זאת פרסום כתוצאה מהסתייגות רואה החשבון לדוחות הכספיים בצורה כזו או אחרת יחייבו נקיטת פעולות אחרות לאור הפרסום השלילי שניתן. ישנם עסקים הבנויים על בסיס אמון רחב של הציבור שלגביהם פרסום כזה יכול להיות אסון. השאלה היא עד כמה על רואה החשבון להיות ער לבעיות אלו או שעליו להעדיף "לא לקחת סיכונים". מאידך, כאשר הקשיים נראים רציניים ביותר עד כמה הוא מוכן ללכת לקראת המנהלים ובעלי מניות השליטה ולהגמיש את חוות דעתו המקצועית.

המבחן לאחריותו של רואה החשבון הוא האם הביקורת נעשתה על פי תקני הביקורת. אלא שבלא מעט מקרים מעורב רואה החשבון בעזרה להנהלה בהכנת וצורת הצגת המספרים בדוחות הכספיים ואזי עומק ידיעתו היא מעבר לביקורת על פי התקנים.

תביעות רבות כלפי רואי חשבון בשנים האחרונות באות מצד משקיעים "שנפלו בפח שטמנה להם הנהלת חברה כושלת" הם טוענים בכתב תביעתם כי בחוות דעת רואי החשבון לדוח הכספי היה ביאור מעורפל ובלתי מספיק בקשר לנכסים או חובות בעיתיים או מלאי מת שנרשם בערכים לא ריאליים וכד'.

המסגרת החוקית לפעילותו ואחריותו של רואה החשבון בישראל

העוסק במקצוע ראיית חשבון בישראל, חייב על פי חוק רואי חשבון, תשט"ו - 1955 להחזיק ברישיון ולעמוד בדרישות החוק.

החוק בסעיף 6 קובע לגבי אחריות בנוזיקין כי "לעניין פקודת הנוזיקין רואים חברת רואי חשבון כאחריות לכל מעשה או מחדל בעניין שפעלו בה חבריה כרואי חשבון" (פיירמה של רואי חשבון) בנוסף נקבע "אין בקיומה של חברת רואי חשבון והיות רואה החשבון חבר בה כדי לגרוע מאחריותו האישית של רואה החשבון כפי שהייתה קיימת לולא החברה או חברותו בה".

חובת הזהירות של רואה החשבון מעוגנת בסעיפים 35 ו- 36 של פקודת הנוזיקין (נוסח חדש) וכן לעניין אחריות לתשקיף בהתאם לסעיפים 31, 32 לחוק ניירות ערך, תשכ"ח - 1968, חוק ראיית חשבון מסמיך את שר המשפטים לקבוע בתקנות את דרך פעולתו של רואה החשבון, ובכלל זה דרך מתן חוות דעת, ותקנים לביקורת חשבונות ונוהלי ביקורת, וכן דברים שיש בהם

משום התנהגות שאינה הולמת את כבוד המקצוע. השר אומנם קבע " תקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), תשל"ג - 1973 ובהם בין היתר נקבע:-

1. אי תלות רואה החשבון במבוקר;
- 2) חובתו של רואה החשבון לעשות את הביקורת בזהירות מקצועית ראויה;
- 3) לבקר אם דוח כספי ערוך בהתאם לכללים חשבונאות מקובלים ואם יש בו גילוי נאות בהתחשב בנסיבות;
- 4) לעניין חוות דעתו של רואה החשבון החייבת להיות בכתב קובעות התקנות:
 - א. באילו נסיבות חלה על רואה החשבון החובה לציין כי הוא נמנע מלחוות דעתו על הדוח הכספי בכלל או על פריטים מסוימים בו;
 - ב. באילו נסיבות חלה עליו החובה להסתייג;
 - ג. מתי ובאילו נסיבות חלה עליו החובה לתת חוות דעת שלילית;
 - ד. כי הסתייגות, הימנעות או חוות דעת שלילית בקשר לדוח כספי, יהיו ברורים ולא שאיח ספק ביחס למשמעותם.

בתקנות רואי חשבון (התנהגות שאינה הולמת את כבוד במקצוע) תשכ"ה - 1965 נקבעו המעשים והמחדלים של רואי החשבון שיש בהם משום התנהגות שאינה הולמת את כבוד המקצוע של ראיית חשבון, בין היתר:

1. מתן שירות מקצועי שלא בהקפדה על הגינות, או מתוך משוא פנים, או שלא לפי הכללים, התקנים והנהלים המקובלים במקצוע או שלא לפי מיטב שיקול הדעת;
2. מעשה או מחדל הפוגע באי תלותו כרואה חשבון.

אחריותו של רואה החשבון כלפי לקוחותיו

חובת הזהירות של רואי החשבון כלפי לקוחותיהם עבורם נבדקו הדוחות הכספיים, הוכנה חוות הדעת או נעשתה פעולה מקצועית אחרת של רואי החשבון, נובעת הן ישירות מפקודת הנזיקין והן בתוקף החוזה בין הצדדים. היא ברורה ואינה מוטלת בספק וגם אינה מהווה נושא למאבקים משפטיים בשאלה זו. לא אחת נתבע רואה החשבון על ידי לקוחו בגלל רשלנות בהכנת הדוחות הכספיים, ברשלנות בהגשת המסמכים לשלטונות המס אשר כתוצאה מכך נגרם ללקוח נזק הן כספי והן במישור האמון כלפי שלטונות המס - מבחינת שלטונות המס תמיד יהיה הלקוח אחראי כלפיהם עבור המסמכים גם כאשר הם נמסרו להם על ידי רואה החשבון מטעמו.

במקרה אחד נתבע רואה חשבון שלא כלל בטעות. ברשלנות בהצהרת הון שערך ללקוחו סכומים שונים על אף שאישורי הבנק היו באותו מועד בתיק הלקוח ובהם פורטו הסכומים שהיה עליו לכלול בהצהרות ההון.

במקרה אחר עוסק בחברה שלא הגישה את הדוח שלה לפקיד השומא בזמן, טענה שכל המסמכים הרלוונטיים נמסרו במועד לרואה החשבון וכי הדוח לא הוגש בזמן אך ורק בגלל רשלנות רואה החשבון שלה. בית משפט השלום בתל אביב אכן קבע במקרה זה כי הייתה רשלנות מצד רואה החשבון. אלא שבית המשפט המחוזי, אליו ערערה המדינה קבע כי כלפי שלטונות המס האחריות היא של הנישום.

אחריותו של רואה החשבון כלפי צדדים שלישיים

רוב התביעות כלפי רואי החשבון מוגשים על ידי "צדדים שלישיים". ציבור המשפטנים בעולם חלוק בדעותיו עד כמה חב רואה החשבון חובת זהירות לצדדים שלישיים שהסתמכו על חוות דעתו שניתנה ללקוחו ולא להם או עבורם כצדדים שלישיים. החל במשקיעים פוטנציאליים אשר קיבלו החלטות על סמך אותה חוות דעת לרכישת חלקים בחברה, להיכנס עמה לעסקאות משותפות או אף להלוות לה כספים, לבין משקיע או בעל המניות בבורסה, הרוכש או מוכר את השקעותיו על פי אותה חוות דעת.

המשפטנים מבחינים בין בעלי מניות בפועל שבידיהם כבר המניות ופועלים על סמך אותה חוות דעת ולא מגדירים אותם כצד שלישי, לבין משקיע שרוכש את ניירות הערך של החברה על סמך חוות הדעת. כן מבחינים בין משקיעים או אחרים אשר רואה החשבון ידע או צריך היה לדעת שהללו יסמכו על חוות דעתו בפעולתם וחוות דעתו תגיע לידיהם, במיוחד כאשר ידוע לרואה החשבון שלקוחו מתכוון לעשות שימוש בחוות הדעת כלפי צדדים שלישיים אשר כלפיהם יש לרואה החשבון חובת זהירות.

מה מעמדו של אותו רואה חשבון כלפי הבנק אשר על סמך חוות דעתו לדוח הכספי של הלקוח מחליט על העמדת קו אשראי למימון שוטף לעסק ולאחר זמן לא רב מתברר שהעסק בקשיים, החובות לגבייה הם לא "מסופקים" הם למעשה בחלקם הגדול "חובות אבודים" והשעבוד הצף "טבע". האם יכול הבנק להסתמך בתביעתו כלפי רואה החשבון על חוות הדעת האמורה או שמצפים מבנק לעשות את הבדיקות המתאימות ולא להסתמך בלעדית על חוות הדעת שקיבל מהלקוח? בפסק דין אנגלי נקבע כי רואי חשבון אינם חבים חובת זהירות לבנקאים שהלוו כספים על סמך חוות דעת של רואה החשבון של החברה, אשר מיועדת לחברה.

AL SOUDI BANQUE v CLARKE PIXLEY 1989)

1. המשפט האמריקאי

המשפט האמריקאי יותר פתוח ומתקדם בהכרה בחובת הזהירות של רואה החשבון גם כלפי צדדים שלישיים בהסתמכותם על הדוח וחוות דעתו בפעולותיהם העסקיות.

על פי סעיף 11 לחוק ניירות ערך האמריקאי (Securities & Exchange ACT 1933) אחראים גם רואי החשבון כלפי המשקיעים בגין הצהרות לא נכונות כולל השמטות במסמכי הרישום שהוגשו ל SEC - רשות ניירות הערך האמריקאית. הפטור היחיד הוא אם יצליחו להוכיח כי נקטו בצעדים מתאימים - חקירה סבירה - והאמינו שהנתונים שנמסרו היו נכונים.

בתחילה, בשנת 1931 התקשו בית המשפט בארה"ב בהטלת אחריות בגין נזקים כספיים שנגרמו לצדדים שלישיים. פסק הדין שניתן במדינת ניו יורק על ידי השופט המפורסם קרדוזו בעניין Ultramares Corporation v. George A Touche, Niven & Co 1931 פטר מאחריות בגין עילת רשלנות חברת רואי חשבון על נזק כספי שנגרם לתובע מחמת עריכה רשלנית של מאזן חברה. נשוא המשפט היה מאזן שהכינו רואי החשבון וכללו בו נכסים שלא היו קיימים במציאות בסכום של כמיליון דולר. רואי החשבון שהכינו את המאזן עבור החברה ידעו כי

היא אמורה להשתמש בו להשגת הלוואות אולם לא ידעו מי הם המשקיעים הפוטנציאליים. משקיעים מסוימים, על סמך הדוח הכספי הלוו לחברה כספים ניכרים וכאשר החברה קרסה הם תבעו את רואי החשבון שהכינו את המאזן שהוצג בפניהם. אז עדיין קבע בית המשפט - מטעמים כלכליים ומשפטיים - כי שמסקנה אחרת משמעותה חיובם של רואי חשבון באחריות בסכום בלתי מוגדר, לזמן בלתי מוגדר וכלפי סוג אנשים בלתי מוגדר, דבר שיביא למבול תביעות בגין רשלנות בעריכת דוחות כספיים.

בפרשת התמוטטות בנק לינקולין לחיסכון בארה"ב נתבעו בנוסף לשורה ארוכה ונכבדה של משרדי עורכי דין שייצגו את הבנק לאורך השנים, גם רואי החשבון של הבנק, משרד רואי החשבון ארנסט את יאנג - אחד מהמשרדים היותר בכירים בארה"ב על ידי קבוצת בעלי מניות והממשל הפדראלי באמצעות ה-FDIC (הסוכנות הפדראלית לביטוח פיקדונות הציבור) כאשר הטענה כלפיהם הייתה שסייעו להנהלת הבנק בהשמטת מידע על מצבה הפיננסי, רישום מנופח, לא אמין ולא בדוק של רווחים בעשרות מיליוני דולרים של הבנק בדוחות המתואמים של התאגיד שכלל גם את בנק לינקולין. לטענת התובעים רישומים כושלים אלו חיפו על מעילה שביצעו מנהלים בבנק לאורך מספר שנים. התברר כי רואי החשבון "שיחקו" ככל האפשר בנתונים ובתוצאות על מנת לרצות את מנהלי הבנק - אשר בכוחם היה לדרוש את החלפתם - במקביל נסתייעו בעורכי הדין של החברה. סופו של דבר שעורכי הדין נסתייעו גם כן ברואי החשבון בחוות דעתם בנושא ההלוואות המפוקפקות ואילו רואי החשבון תמכו במסקנותיהם להצגת הנתונים בחוות דעת משפטית של עורכי הדין של החברה לעניין הסיכויים המשפטיים לגבות את החובות בגין אותן הלוואות.

התביעה המקורית הייתה על סך 350 מיליון דולר כלפי משרדי עורכי הדין ומשרד רואי החשבון האמורים. במסגרת פשרה הסכימו רואי החשבון ארנסט את יאנג ומשרד עורכי הדין גונס' די, ריוויס אנד פוג לשלם 87 מיליון דולר.

החמרה במחויבות של רואי החשבון בארה"ב בעקבות שורה של כישלונות עסקיים של חברות ציבוריות, בנקים ומוסדות פיננסיים אשר בחלק ניכר מהם התברר כי הדיווח הכספי היה רחוק מלשקף את מצבן העסקי האמיתי. לעיתים כתוצאה ממרמה ולעיתים בגלל רשלנות, התבטאה על ידי שורה של תקני ביקורת חדשים ומחמירים שנכנסו לתוקף בשנת 1988. נקבע בין היתר כי חובתו של רואי החשבון לבדוק את הערכות והאומדנים הנעשים על ידי ההנהלה לצורך הדוח הכספי וכן להתייחס בחוות דעתו ולהעריך את יכולת העסק להמשיך ולהתקיים. (בארה"ב - בניגוד לישראל בה נקבעים כללי החשבונאות המקובלים על פיהם הנהלות החברות לערוך את הדוחות הכספיים על ידי לשכת רואי החשבון - שם בארה"ב נקבעים על ידי גוף עצמאי בלתי תלוי FASB -).

בית המשפט העליון של קנדה פסק ב- HAIG v Bamford Hagan Wicken and Gibson 1976 כי רואי החשבון ידעו כי הדוחות הכספיים שערכו ישמשו על ידי החברה כדי לעודד משקיעים פוטנציאליים ולפיקח חבים הם חובת זהירות לתובע אשר השקיע כספו בחברה על סמך הדוחות האמורים אך כי רואי החשבון לא ידעו את זהותו.

התביעה הגדולה ביותר בעולם נגד משרדי רואי חשבון תהיה כנראה בעניין הבנק הבינלאומי למסחר ולאשראי (בי. סי. סי. אי) חברת רואי החשבון טאץ' רוס שהם מפרקי הבנק תובעת פיצויים בסכום האסטרונומי של 8 מיליארד דולר משתי חברות לראיית חשבון שניהלו את מאזני הבנק, פרייס וטרהוז וארנסט אנד יאנג. האישום הוא רשלנות שאפשרה הונאה של עשרה מיליארד דולר במשך כשבע שנים.

2. המשפט האנגלי

המשפט האנגלי עדיין דורש יחסי קרבה משמעותיים והדוקים בין אותה חוות דעת לאותם צדדים שלישיים הפועלים לפיה כגון, שברור לחלוטין שרואה החשבון ידע מפי לקוחו שאותה חוות דעת תימסר למשקיעים פוטנציאליים. ניסיונות של בתי המשפט הנמוכים יותר באנגליה להרחיב את היריעה ולהגמיש את הקריטריונים נתקלים בחומה בצורה כמעט של בית הלורדים.

הפעם הראשונה באנגליה שבית המשפט - אם קי בדעת מיעוט - קבע כי רואה חשבון חייב בחובת זהירות גם כלפי צדדים שלישיים כמשקיעים אשר ניזוקו מאחר שהסתמכו על חוות דעתו הרשלנית של רואה החשבון שביקר את הדוח הכספי של החברה, ניתן על ידי לורד דינג בשנת 1951 במקרה CANDLY V. CRANE.

ב 1981 JEB FASTENERS LTD V. MARKS BLOOM AND CO מקבע שבעיקרון יכולה להיווצר חבות כלפי כל משקיע פוטנציאלי העשוי להסתמך על מאזני החברה בכפוף למבחן הצפיות הסבירה מראש, שאותו צד שלישי אכן מסתמך עליהם.

ההתפתחות האחרונה הייתה ב - 1990 CAPARO INDUSTRIES V. DICKMAM קפרו, שהייתה בעלת מניות בחברה מסוימת רכשה מניות נוספות בהסתמך על הדוחות הכספיים של רואי החשבון של אותה חברה ואף פנתה בהצעת רכש לבעלי מניות נוספים. זמן קצר לאחר שהצליחה להשתלט על אותה חברה על ידי הצעת הרכש, התברר לה כי מחיר המניות ששילמה היה מוגזם, וערך המניות גם כן היה מוגזם והתבסס על הדוחות הכספיים אשר אושרו על ידי רואה החשבון מתוך רשלנות והציגו רווחים מוגזמים. פסק הדין של בית המשפט לערעורים קבע כי רוי"ח של חברה ציבורית חב חובת זהירות לבעל מניות האינדבידואלי, אך לא חייב את אותה החבות כלפי משקיע פוטנציאלי שעל סמך הדוחות במצע רכישה של מניות החברה. פסיקת בית הדין התבססה על צפייה סבירה שבעל מניות יסתמך על הדוחות הכספיים שבוקרו על ידי רוי"ח וקבע כי יש זיקה מספקת בין רוי"ח למחזיקי המניות בפועל. לעניין המשקיעים הפוטנציאליים על אף שאפשר ליחס אותה מערכת זיקה כפי שקיימת בין בעל מניות ורוי"ח, עדיין סבר בית המשפט כי היא אינה מספקת וקבע שכלפי המשקיעים אין חובת זהירות מצד רוי"ח. תערעור לבית הלורדים ערערו שני הצדדים: רוי"ח כנגד חיובם כלפי בעלי המניות האינדוידואליים וקפרו כנגד דחיית תביעתה כמשקיע במניות החברה. בית הלורדים הפך את הקערה על פיה בכל הקשור לחיובם של רואי החשבון וקיבל את ערעורם. לגבי ערעורה של קפרו כמשקיע נדחה הערעור ופסק הדין נשאר על כנו. החלטת בית הלורדים הייתה:

אין רואי החשבון חייבים חובת זהירות כלפי:

- א. בעלי מניות אינדיבידואלים להבדיל מבעלי המניות כקבוצה;
- ב. משקיעים פוטנציאליים (צדדים שלישיים).

פסק הדין קבע גם כי כדי שתקום חובת זהירות כלפי צדדים שלישיים חייבים להתקיים יחסי קרבה מיוחדים.

פרשת מורגן קריסבל נגד היל סמואל בנק - משקיעים פוטנציאליים אשר השתלטו על מניות חברה בהצעת רכש על בסיס דוחות כספיים של החברה שאושרו על ידי רואי החשבון שלה, טענו בבית המשפט שהדוחות הציגו רווחים מוגזמים וכי הייתה רשלנות של רואי החשבון בבדיקת הספרים. טענתם הייתה כי עצם פרסום הדוחות בפומבי יצר חובת זהירות של רואי החשבון כלפי כל מי שיעשה בהם שימוש. מאוחר יותר בקשה חברת מורגן לכלול בכתב התביעה טעון נוסף שנדחה על ידי השופט, שאותה "קירבה מיוחדת" הנדרשת בדין האנגלי נוצרה על ידי עצם פניה והגשת הצעת הרכש. השופט פסק כי רואי החשבון חבים חובת זהירות רק כלפי החברה שהזמינה את הדו"ח ועל פיו תחליט אם לקבל או לדחות את הצעת הרכש ומאידך, המשקיעים יכולים

לבדוק את מצב החברה והדוחות על ידי רואי חשבון מטעמם. בית המשפט לערעורים אליו ערערה מורגן בגין דחיית בקשתה לתיקון כתב התביעה קיבל את ערעורה בנקודה זו וקבע כי יש לבחון גם את הטענה החדשה, כי יחסי הקירבה נוצרו על ידי הצעת הרכש. נראה שעמדה סופית תיקבע רק לאחר שבית המשפט בשלושת הערכאות ייתן את פסיקתו.

מקרה של ניגוד אינטרסים של משרד רואי חשבון (יאנג מקללנד מורס) אשר שמשו רואי החשבון של קבוצה בנקאית (ג'ונסון מאטא) ובמקביל של קבוצת משקיעים (שכונתה הקבוצה הפקיסטנית) מערכת יחסים זו גרמה כנראה לכך שהבנק העמיד לאותה קבוצה קו אשראי, הלוואות נדיבות ביותר בהיקף ובביטחונות לא משמעותיים בלי שום יחס למאזניהם, ואף מעבר למתחייב ולמותר ללווה אחד. כאשר הקבוצה התמוטטה, היא גררה עמה את הבנק. ראשי הקבוצה טענו שלולא העמיד להם הבנק אשראי נדיב ביותר בהלוואות ובלי בטחונות לא היו נכנסים לעסקים בתחומים לא מוכרים.

בפרשה הידועה של הפסדי הענק של ללויס שכנראה עומדת להסתיים בפשרה כלשהי, הודיע בזמנו אחד הסינדיקטים לחברת רואי החשבון ארתור אנדרסון, כי הוא עומד לתבוע אותם בתביעת פיצויים בגין רשלנותם ומתן דוח ביקורת נקי לשנת 1988.

באוטרליה חייב בית המשפט לפני מספר שנים את רואי החשבון של חברת קמברידג' קרדיט קורפורטיב שפשטה את הרגל (FELL&STARKEY) לשלם פיצויים בסך 120 מליון דולר. פסק הדין עורר תדהמה וערעור עליו הביא לביטולו והחזרתו לבית המשפט בערכאה הראשונה. סופו של עניין שהצדדים התפשרו על תשלום של 12 מליון דולר.

3. המשפט הישראלי

המשפט הישראלי בדרישותיו עומד בתווך בין הגישה האנגלית המצמצמת לבין הגישה האמריקאית המרחיבה. המשפט הישראלי מכיר בחובת הזהירות של בעל מקצוע אם התכוון שאותו צד שלישי שניזוק יסתמך על חוות הדעת בין אם ידע באותה עת מי הוא אותו צד שלישי ובין שידע שצד שלישי שיקבע מאוחר יותר אמור להסתמך עליה.

פסק הדין המנחה בפסיקה הישראלית בנושא חובת הזהירות של בעלי מקצוע הוא וינשטיין נגד קדימה (המ' 106/54) בו קבע בית המשפט העליון כבר לפני שנים רבות בקשר לחובת הזהירות של בעל מקצוע (פס"ד לא התייחס למקרה של רשלנות של רואה חשבון דווקא) כי: **"בעל מקצוע יחוב חובה שלא להתרשל בהכנת חוות דעת מקצועית אם הוא ערוכה למטרה עסקית מסוימת בעלת היקף מוגדר וכי הוא יחוב חובה זו כלפי הניזוק, אם התכוון שזה האחרון יסמוך עליה, בין אם ידע את זהותו של העתיד לסמוך עליה ובין שידע כי המדובר באדם שזהותו עתידה להיקבע"** **"לשם הטלת אחריות על בעל מקצוע בשל נזק שנגרם לזולת כתוצאה מהסתמכות על חוות דעתו המקצועית מן ההכרח הוא לא רק שבעל המקצוע התכוון כי הניזוק יסמוך על אותה חוות דעת, אלא גם שלא היה לו, בהתחשב בנסיבות יסוד הגיוני להניח כי חוות דעתו תיבדק בדיקה נוספת בלתי תלויה בטרם יפעלו על פיה."**

בדוחות הכספיים של חברה ישראלית נשמט לרואי החשבון רישום הערבות שנתנה חברת בת לחובות חברת האם, אף על פי שדבר הערבות הופיע בתשקיף החברה. בפס"ד של בית המשפט המחוזי בפרשת "אפתן" קבע בית המשפט כי לא ניתן גילוי מלא לערבות שניתנה לחברה קשורה והחוב בגין הערבות לא הוצג בצורה נכונה וחייב את הנתבעים רואי החשבון בגין הטעיה בדוחות הכספיים.

חוות הדעת של רואה החשבון בארה"ב - התפתחות ונסיגה

לפני שנים החלו מספר משרדי רואי החשבון ידועים בארה"ב להוסיף לחוות דעתם על התוצאות העסקיות של החברות שאת מאזניהם ביקרו מספר שנים, ניתוח "עתידי" זהיר של מגמות, השפעות, כיווני התפתחות וסיכויים על סמך הדו"ח הכספי של החברה והתוצאות העסקיות שבוקרו על ידם (מעין ניתוח אנליסטי לגבי כיוונים שונים ויכולות, על בסיס התוצאות הידועות להם). ככל שעומק הביקורת שלהם התפרסם למספר שנים אחורנית כך הניתוח העתידי היה יותר מקיף תוך הסתמכות על התנהגות החברה בפועל בשנים המבוקרות על סמך אותן הביקורות. התפתחות חיובית זו נבלמה לאחר מספר שנים לאור מספר תביעות שהוגשו ע"י בעלי מניות ומשקיעים כנגד מספר משרדי רואי חשבון אשר חוות דעתם העתידית לא התממשה או שהמציאות הייתה הפוכה מהניתוח המזוהר. הטענה העיקרית של התובעים היא כי הייתה התרשלות מצד רואי החשבון בניתוח המגמות העתידיות על סמך נתוני העבר. בנוסף נטען כי גם אם על סמך הנתונים אפשר היה להגיע למסקנות סבירות כפי שהוסקו על ידי רואי החשבון, טוענים התובעים כי רואי החשבון לא היו צריכים בתוקף תפקידם, מעמדם ואחריותם להוסיף את אותו ניתוח עתידי מאחר ובעלי המניות והמשקיעים נתנו לניתוח העתידי משקל רב במיוחד בגלל היותו חתום על ידי רואי החשבון של החברה וברור לחלוטין כי ההסתמכות על חוות דעתם הייתה מכרעת בשיקוליהם לעניין השקעותיהם באותן חברות או התקשרויות עסקיות אחרות עם אותן חברות או רכישת מניותיהן. הטענה העיקרית העוברת כחוט השני באותן תביעות כנגד רואי החשבון היא שהם התיימרו לתת משקל מקצועי לניתוח הסיכויים העתידיים לתוצאות על סמך העבר ובכך התרשלו משום שאין בידיהם את הכלים לניתוח העתיד, כלים שיש להם לגבי בחינת תוצאות העבר וההווה. בכך נתנו חוות דעת שאינה מבוססת על הכלים המקצועיים שהם הבסיס לעבודתו של רואה החשבון.

ביטוח אחריותו המקצועית של רואה החשבון

היקף מעורבותם של רואי החשבון בישראל בתביעות רשלנות מקצועית בהיקף ובסדרי הגודל "המקובלים" בארה"ב של לפחות עשרות מיליוני דולרים לפחות לכל תביעה עדיין לא "נקלטה" בישראל. אלא שאין להבין מכך שתביעות רשלנות מקצועית של רואי חשבון בישראל הם נדירות. אנו עדים בישראל לתביעות רשלנות מקצועית של רואי חשבון עדיין בסכומים נמוכים יחסית הנסגרות ברוב המקרים בין המבטח, בשמו של המבוטח לבין התובע. לרואה החשבון אינטרס ברור לפתור את המקרה שלו ללא פרסום מיותר. המבטח גם הוא מעוניין א. לחסוך בהוצאות משפטיות; ב. לחסוך פרסום מיותר שיעלה רעיונות ויביא למודעות ולהגשת תביעות לרבות תביעות מטרד; ג. למנוע יצירת תקדימים משפטיים שיכבלו את המבטח מחד ויעלו את מחיר הפיצוי מאידך. יש לצפות כי ההתפתחויות בארה"ב בתחום תביעות רשלנות מקצועית של רואי חשבון תגיע במוקדם או במאוחר גם לישראל. כנראה לא דווקא בסדרי גודל המקובלים שם, אבל עדיין בחשיפה בהיקף לא קטן. במיוחד כאשר אצלנו נקלט המכשיר של "תביעה ייצוגית" אשר בעתיד בוודאי יעשה בו שימוש נרחב ע"י תובעים בשוק ניירת הערך.

לאור היקף חשיפתו של רואה החשבון לתביעות רשלנות בתחום תפקידו המקצועיים קיימת חשיבות רבה כי בידי רואה החשבון יהיה ביטוח אחריות מקצועית מתאים. ביטוח אחריות מקצועית צריך לתת את הפתרונות הבאים:

1. המבוטח

כאשר מדובר בפירמה של רואי חשבון הכיסוי הביטוחי חייב לכלול הן את הפירמה והן את כל אחד מרואי החשבון בפירמה הנותן שירותים מקצועיים. הפתרונות הקלאסיים הם: (א) בשם המבוטח יכללו רואי החשבון של הפירמה ו/או כל אחד מרואי החשבון האחרים בשם;

(ב) בשם המבוטח יכללו רק רואי החשבון של הפירמה והפוליסה תורחב לכסות את אחריות האישיית של כל אחד מרואי החשבון הפועל במסגרת הפירמה. הפתרון של ויתור מצד המבטח על זכות השיבוב כלפי כל אחד מרואי החשבון בפוליסה - במקום ציון שמות רואי החשבון או הרחבה מפורשת לחבותם - אינו נותן תשובה כאשר התביעה מוגשת אישית רק נגד רואי חשבון מסוים העובד במסגרת הפירמה ולא כלפי הפירמה.

2. גבולות אחריות

יש להיזהר מלקבוע גבולות אחריות נמוכים ולא סבירים רק כדי לחיות בתחושה "שיש לי ביטוח". דווקא בתביעה בסכומים נמוכים יכול עדיין רואה החשבון להתמודד לבד, אולם בתביעות בסדר גודל של מאות אלפי שקלים ואף מיליונים הוא ימצא בבעיה אמיתית. רצוי לזכור כי רואי החשבון בישראל אינם יכולים עדיין להתאגד כחברה בע"מ (כמו בגרמניה למשל) ועל כן בכל מקרה שגבולות האחריות לא יספיקו לסילוק התביעה יש חשש שירדו לנכסים הפרטיים. גם רואי חשבון או משרדי רואי חשבון קטנים ובינוניים חשופים לתביעות רשלנות מקצועית שאינה נחלתם רק של המשרדים הגדולים. רואי חשבון המייצגים חברות ציבוריות הנסחרות בבורסה חייבים לרכוש ביטוח בגבולות גבוהים במיוחד לאור הסיכון של שטף תביעות מצד בעלי המניות על ידי שימוש במכשירים החדשים על פי חוקי ניירות הערך. דין דומה צריך לחול גם על רואי חשבון העוסקים בהכנת תשקיפים.

קשה לקבוע מהם סכומי גבולות האחריות שיש לרכוש בפועל, אולם כאינדיקציה רצוי מאד שגבולות האחריות יהיו לכל הפחות בסדר גודל של כמה מאות אלפי דולרים. גבולות אחריות במיליוני דולרים לגבי משרדי רואי חשבון הקשורים והמייצגים חברות בורסאיות אינו צריך להיחשב כחריג.

3. הוצאות משפטיות

ההוצאות המשפטיות בתביעות כאלה הן ניכרות ועלולות להגיע לסכומים נכבדים. מבטי הנכנס לנעליו של המבוטח - רואה החשבון על מנת להדוף את התביעה ישא בהוצאות המשפטיות. הפוליסות הישראליות על פי רוב מכסות הוצאות משפטיות סבירות מעל לסכום הביטוח - גבולות האחריות. הבעיה עלולה להתעורר כאשר רואה החשבון מחזיק בפוליסה של מבטח זר ששם לעיתים קובעים תנאי הפוליסה כי ההוצאות המשפטיות נכללות בסכום הביטוח. המשמעות ברורה, גבול אחריות אפקטיבי נמוך יותר. יש להדגיש כי על פי הקבוע בסעיף 66 - "היקף החבות של המבטח", בחוק חוזה הביטוח "ביטוח אחריות מכסה גם הוצאות משפט סבירות שעל המבטח לשאת בשל חבותו, והוא אף מעל לסכום הביטוח". על פי החוק האמור אין להתנות על סעיף זה. על כן כל ניסיון לנקוב בשיעור של ההוצאות הסבירות שישא המבטח - עד 10 אחוז או 20 אחוז או כל אחוז אחר מגבול האחריות או מסכום הפיצויים לדוגמה הוא בניגוד מפורש לחוק ולהנחיות רשויות הפיקוח על הביטוח.

4. בסיס הכיסוי

מאחר והפוליסות הן כיום רק על בסיס "הגשת התביעה" CLAIMS MADE יש להקפיד על עומק כיסוי רטרואקטיבי במיוחד כאשר נעשה מעבר למבטח אחר. רואה חשבון שלא היה מבטח, חייב לדאוג לכיסוי רטרואקטיבי שיחפוף את תקופת פעילותו המקצועית ובכל מקרה לפחות 7 שנים אחורנית.

5. כיסוי לשותפים חדשים וכאילו שפרשו

כפי שצוין מאחר והכיסוי הביטוחי הוא על בסיס "הגשת התביעה", יש להקפיד כי הפוליסה תכסה את חבותם של שותפים חדשים בפירמה בגין פעילותם המקצועית בעבר באותן מסגרות שפעלו. מאידך יש לתת פתרון ביטוחי לגבי רואי חשבון שפרשו מהפירמה לגבי תביעות העלולות להיות מוגשות בעתיד בגין תקופת עבודתם בפירמה. מדובר הן על רואי חשבון שפרשו כליל מהמקצוע והן על כאלה שעברו לעבוד בפירמה אחרת, או במסגרת עצמאית. סידור זה מבטיח כיסוי מתאים, אם כי בסיטואציות מסוימות עלול כמוכן להיווצר כפל ביטוח לגבי העבר, שנעשה הן על ידי הפירמה ממנה פרש רואה החשבון והן על ידי הפירמה הנוכחית אליה הצטרף.

6. קורספודנטים

כאשר הפירמה פועלת בתחומים מסוימים באמצעות קורספודנטים המייצגים אותה יש להרחיב את הפוליסה ולכסות בצורה מפורשת פעילות במתכונת זו.

7. רואי חשבון הפורשים מהמקצוע

רואי חשבון הפורשים לחלוטין מהמקצוע או עוברים להיות שכירים בתאגיד כלשהו צריכים לדאוג להרחיב בפוליסה של השנה האחרונה לפעילותם ולכלול כיסוי בגין תביעות העלולות להיות מוגשות נגדם בעתיד בגין שנות פעילותם בעבר לפני פרישתם. "הארכת תקופת הגילוי". מקובל לתת כיסוי עתדי - RUN OFF POLICY לתקופה של עד 7 שנים קדימה. רצוי מאד כי בשנה אחרונה זו גם יוגדלו גבולות האחריות על מנת לאפשר גבול אחריות סביר מאחר ותביעות הניקין לא תמיד מתנהגות לפי עליית המדד. ניתן לבצע כיסוי כאמור גם באמצעות פוליסה מיוחדת. יש לדעת כי גם אם הלך רואה החשבון לעולם שכולו טוב אבל ארץ קיימת נגדו תביעות רשלנות מקצועית, בהעדר כיסוי ביטוחי מתאים זכאים התובעים אם זכו בתביעתם לעזבונו של רואה החשבון.

8. פעילות בחוץ לארץ

א. יש להבחין בין פעילות אקראית, מזדמנת בעיקר מדובר בטיפול בעסקיהם בישראל של תושבי חוץ או אזרחים ישראלים או גופים ישראלים היושבים ופועלים בחוץ לארץ ואז הכיסוי יורחב לכלול פעילות בחו"ל והכפיפות תהיה על פי רוב לדין הישראלי. יתכן בסיטואציות מסוימות כי הנזק יגרם בחו"ל, אולם התביעה תוגש בישראל.

ב. רואי חשבון המייצגים תאגידים ישראלים הפועלים בחו"ל ובמיוחד בארה"ב או תאגידים זרים בארה"ב חייבים בכיסוי על פי הדין המקומי שם, מאחר והם עלולים להיות חשופים להגשת התביעה שם במיוחד כאשר פעילותם שם נעשית באמצעות משרד באותה מדינה או נציגות במקום. גבולות האחריות צריכים להיות בהתאם לחשיפה שם. **עדיף** כי הכיסוי בארה"ב וקנדה יעשה בפוליסה שתונפק על ידי חברת ביטוח באותה מדינה מכמה הבחינות:

- (1) חברות הביטוח באותה מדינה מכירות היטב את "כללי המשחק שם" וניהול התביעה יהיה "יותר צמוד" ולעיתים אף יותר זול;
- (2) חברות ישראליות המרחיבות את הכיסוי לחו"ל גם על פי הדין החל במקום הגשת התביעה מסייגות בדרך כלל את הכיסוי במספר נקודות:
 - (א) גבול אחריות המבטח כולל את ההוצאות המשפטיות בגין תביעות המוגשות בחו"ל. בחו"ל ההוצאות המשפטיות מרחיקות שחקים במיוחד כאשר הם נשים מרחוק;
 - (ב) הכיסוי מחרג פיצויים עונשיים, פיצויים לדוגמא וקנסות. במספר מדינות לא קטן בארה"ב עדיין ביטוח האלמנטים של פיצויים עונשיים ופיצויים לדוגמא אפשריים וחוקיים;

(ג) מערכת היחסים המשפטית בין המבוטח - דהיינו הפירמה של רואי החשבון והמבטח כפופה לחוקי הביטוח הישראליים, ולא לחוקי הביטוח האמריקאיים. - להבדיל ממערכת היחסים של רואה החשבון והנפגע הכפופים לדיני הנוזקין האמריקאיים. - נקודה זאת חשובה מאד כאשר התביעה נגד הפירמה מתקבלת על ידי בית המשפט בארה"ב, אולם הפוליסה הישראלית משום מה שאינה "תופסת" בגלל חריג שהוא "קביל" בישראל אולם אינו "קביל" על פי מחוקי הביטוח האמריקאיים באותה מדינה, או שחוקי הביטוח בארה"ב מציבים דרישות מסוימות לעניין היקף הכיסוי בפוליסה האמריקאית שאין הפוליסה הישראלית מכירה בה. דהיינו, אם לא היה סעיף הקובע כי מערכת היחסים המשפטית בין המבוטח והמבטח תהיה לפי דין חוקי הביטוח הישראליים, יכול היה רואה החשבון לטעון בבית המשפט בארה"ב כי על המבטח לכסות את התביעה מאחר והחריג שהוכנס לפוליסה אינו "חוקי" על פי חוק הביטוח האמריקאי באותה מדינה, או שהפוליסה הוצאה בניגוד לדרישות חוקי הביטוח האמריקאיים. תנאי כזה בפוליסה אפשרי רק כאשר המבטח אינו פועל בארה"ב והפוליסה לא הוצאה שם. אם כי לעיתים צפויים הפתעות בבתי המשפט האמריקאיים העלולים להחיל על פוליסה זרה כללים אמריקאיים. על מנת למנוע סיטואציה כזו עדיף על כן שהפוליסה תהיה של מבטח אמריקאי או מבטח הפועל בארה"ב. בנקודה זו מקפידים מאד המבטחים הישראלים על מנת שתהיה זהות בין הכיסוי הביטוחי בפועל שיחויבו בו לבין ההגנות שרכשו וניתנו להם בחו"ז ביטוח המשנה שלהם.

9. מניעת התדיינות משפטית פומבית

יש להקפיד כי בפוליסה יהיה קיים סעיף השוקל גם את עמדת רואה החשבון המבוטח, בקשר לטיפול המבטח בתביעה המוגשת נגדו כאשר לדעת המבטח אין רואה החשבון אחראי ועל כן הוא דוחה את תביעת הנפגע בשם המבוטח, הנפגע שתביעתו נדחתה יתבע את רואה החשבון בבית המשפט דבר שיביא להתדיינות פומבית העלולה לפגוע במוניטין של רואה החשבון אם התביעה תצליח. הסעיף קובע כי רואה החשבון לא יתנגד לכך שהתביעה תגיע לדיון משפטי אם עורך דין שיוסכם על ידי הצדדים יחווה דעתו המקצועית כי לפי עובדות המקרה יש להתנגדות (דחיית התביעה כנגד רואה החשבון) סיכוי סביר להצלחה כאשר התביעה תתברר בבית המשפט.

10. ביטול חריג הוצאת דיבה

ביטול החריג נותן כיסוי כנגד תביעות אזרחיות של הוצאת שם רע (לשון הרע) על ידי רואה החשבון במסגרת פעילותו כרואה חשבון.

11. ביטול חריג אובדן מסמכים והשימוש בהם

ביטול החריג מאפשר:

א. כיסוי חבותו של רואה החשבון הנובעת מאובדן מסמכים או השימוש בהם;
ב. הוצאות השחזור (יש לוודא שהדבר מצוין במפורש בהרחבת הכיסוי בנוסף לביטול החריג (! בעיקר של:

(1) ספרי העסק או מסמכים אחרים של הלקוחות שהיו בחזקתו של רואה החשבון וניזקו או אבדו;

(2) מסמכים - ניירות הביקורת של המשרד אשר ניזקו או אבדו. הנוק או האבדן יכולים להתרחש לדוגמה כתוצאה משריפה, פריצה או נזק בזדון למשרדי המבוטח. המסמכים יכולים להיות רשומים על כל אמצעי אגירת נתונים ומידע ולאז דווקא ניירות כפשוטם.

12. אי יושר - נאמנות עובדים

ביטול החריג מאפשר כיסוי לנזק הנגרם ללקוח כתוצאה מאי יושר - מעילה באימון של עובדי רואה החשבון.
נוקים למשרד עצמו כתוצאה מהסיכון האמור מקובל לבטח בפוליסת נאמנות ספציפית, אם כי לעיתים רחוקות יסכים המבטח להרחיב במסגרת פוליסה זו ולתת כיסוי כאמור לנזק עצמי.

13. תחומי פעילותו של רואה החשבון - התאמת הכיסוי הביטוחי

הכיסוי הביטוחי הקלאסי מתייחס לאחריותו החוקית של המבוטח בהיותו רואה חשבון בכל פעולותיו כרואה חשבון. לעיתים מוסיפים "ומילוי כל תפקיד אחר אשר תיחד או הותר לרואה החשבון. אלא, שהגדרה זו לא תמיד מספיקה. בפועל עוסקים רואי החשבון בתפקידים או בפעילויות נוספות כגון: בורר, כונס נכסים, מפרק תאגידים, נאמן בפשיטות רגל, מנהל עיזבון. תפקידים אלו מקובל לכלול בכיסוי על פי דרישת רואה החשבון. יש מבטחים המנפיקים את הכיסוי הסטנדרטי כולל פעילויות אלו.

לפעילויות אחרות ההתייחסות של המבטח אליהן היא על פי רוב ספציפית. להלן אפיון פעילויות ותחומים נוספים:

- א. שרותי מיסים כולל ייצוג;
- ב. ייעוץ כלכלי, פיננסי ומינהלי;
- ג. ניהול חשבונות, הנהלת חשבונות, חשבוטאות ניהוליות - ניהול חשבונות **הוצא במפורש** על פי חוק רואי חשבון מהגדרת תחום עיסוקו של רואה החשבון. ישנם משרדי רואי חשבון העוסקים בעיקר בניהול החשבונות של לקוחותיהם בנוסף לתפקידי הביקורת והכנת הדוחות הכספיים ללקוח ולרשויות החוק. מדובר על פי רוב בלקוחות זעירים שאינם יכולים להרשות לעצמם להחזיק מנהל חשבונות. על מנת למנוע פרשנות לרעת המבוטח - רואה חשבון העוסק בתחום, יש לציין זאת במפורש בפוליסה;
- ד. ביקורת עני"א;
- ה. הערכת שווי מניות ועסקים;
- ו. ניהול רכוש;
- ז. נאמנויות;
- ח. ביקורת פנים;
- י. **הכנת תסקיפים** - פעילות זו מחייבת הרחבה מפורשת של הכיסוי ומהווה סיכון מיוחד ומוגדל. לעיתים הפוליסה כוללת חריג ואז יש צורך לבטלו אם יש פעילות בתחום זה;

כאשר רואה החשבון פועל בתחומים המפורטים להלן אין אפשרות להרחיב בפוליסה אחריות מקצועית של רואי חשבון, אלא יש לכלול את פעילות רואה החשבון בפוליסת אחריות נושאי משרה D&O :
מזכיר חברה, דירקטור, נושא מישרה, מנהל.

14. התאמה ספציפית של הכיסוי הביטוחי

לסיכום הנושא בשאלת הביטוח המקצועי לרואה החשבון חשוב לציין כי בכל מקרה הכיסוי הביטוחי הספציפי צריך וחייב להיעשות בהתאמה לצרכים של הפירמה או רואה החשבון האינדיווידואלי תוך ביצוע ההתאמות הנדרשות.

התפתחויות בעתיד

התפתחותם המהירה של החיים והצרכים העסקיים תחייב במוקדם או במאוחר ללכת צעד נוסף ולהשתחרר מהמבחנים והדקויות השונות שאינם עומדים במבחן המעשי של חיי עולם העסקים, ולהכיר בצורה רחבה ובלתי מסויגת בחובת הזהירות של רואי החשבון גם כלפי צדדים שלישיים בגין חוות דעת שלהם. בתחילה לפחות בגין אותן חוות דעת הניתנות כחלק מדרישות החוק ולבסוף אף בחוות דעת אחרות אשר באות לקבוע את מצב העסקים בחברה לפי הזמנתם של המנהלים או בעלי המניות בחברה - כאשר אותם דוחות אינם סודיים - ויכולים להגיע במהלך העסקים הרגיל לאנשים וגופים שיש להם או יכולים להיות להם אינטרסים שונים בעסקי אותה חברה.

כאשר התפתחות זו תגיע, נראה שרואה החשבון אשר ירצה להגן על עצמו מפני שימוש באותה חוות דעת על ידי צדדים שלישיים יצטרך לסייג במפורש את השימוש באותה חוות דעת רק לגורם הספציפי שהזמין אותה. (האם אותו גורם יסכים שתמנע ממנו האפשרות לעשות בה שימוש לצרכי העסק? דבר שבשגרה, הנעשה בחיי היום יום) תוך שחרור עצמו מאחריות במידה ויעשה בה שימוש כל שהוא על ידי צדדים שלישיים. עם כל זאת, ספק אם הגנה זו תעמוד לו כאשר מתן חוות הדעת היא על פי דרישות החוק לשימושם וידיעתם של גורמים נוספים מלבד לקוחו ובעלי המניות של העסק.

ייעודו של המאמר להעניק לך מידע מקצועי כללי על התחום הביטוחי הנסקר במאמר. אין כוונת המאמר להוות תחליף או לספק יעוץ ביטוחי מקצועי ממוקד לפתרון בעיה כזו או אחרת בתחום האמור ברמה הפרטית או העסקית של הקורא, מבוטחיו או לקוחותיו. בכל מקרה, בו הנך זקוק לפתרון בעיה מקצועית בתחום אליו מתייחס המאמר, מומלץ כי תתייעץ עם יועץ ביטוח.